

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

газета політична, економічна і літературна

Умови передплати. З приставкою і пересилкою: на рік. 4 карб., за 1/2 року 2 карб., на 3 місяці 1 карб., на 1 міс. 50 коп. За кордон: на рік. 9 карб. На літ року 4 карб. 50 коп. За зміну адреси 30 коп.

Передплату приймають:

1) у Києві, в конторі редакції „Громадської Думки“ (Михайлівська ул., ч. 10) що-дня з 10 до 5 годин дня, 2) в книгарні журналу „Кіевская Старина“ (Безаківська ул., ч. 14).

Передплатувати можна тільки з 1-го дня кожного місяця

виходить що-дня, окрім понеділків

Рік перший.

Од редакції: Читаючи нашу газету, треба вимовляти

с—як йе. и—як ы.

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більш статі, до друку негодячі, переходять в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Умови друкування оповісток: За рядок поперед тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп. За рядок після тексту за перший раз 20 коп. за другий 10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Телефон № 145 8.

Головна Контора просить не спізнюватися з передплатою на місяць травень.

Од редакції.

„Громадська Думка“

що-дня матиме стенографічні справоздання про наради в Думі, а також даватиме звістки про Думу од власних кореспондентів в телеграмах статях і дописах.

Співробітник „Громадської Думки“ має кореспондентське місце в Державній Думі і Державній Раді.

Окрім того згодились давати відомости про думу послі Ілля Шраг, Володимир Шемет і Павел Чижевський

З 1-го ТРАВНЯ

улаштовано

приставку газети „ГРОМАДСЬКА ДУМКА“ НА ДАЧІ:

Боярка, Дарниця, Пуща-Водиця, Святошино, Китаїв і Мотовилівка.

Числа „ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ“ будуть приставлятися передплатникам на всі оці дачі

власними рознощиками.

Прймається передплата на політичну, економічну і літературну газету

„ГРОМАДСЬКА ДУМКА“.

і літературно-науковий місячник

„НОВА ГРОМАДА“.

Передплатувати ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ і НОВУ ГРОМАДУ, окрім контори (Михайлівська, 10), можна ще по сіх місцях:

У Києві: 1) в книгарні „Кіевской Старини“, Безаківська ул., ч. 14.

2) У виділі контори „Наша Жизнь“, Хрещатик, 52.

У Ніжині в книгарні п-ці Чекмарьовой.

У Львові (Галичина) в книгарні Наукового товариства ім. Шевченка, ул. Театральна, ч. 1.

Просимо передплатників, коли вони міняють адресу або поновляють передплату, присилати друковану адресу або показувати номер бандеролі, за який висилалася газета. Головна контора.

Київ, 6-го травня, 1906 року.

Наш кореспондент повідомив учора звістку, що 4 травня мав бути закінчений цілком проект відповіді на тронну промову. На проект комісії дума пристала, заявивши тільки невеличкі поправки.

Ми вже говорили про самий проект, зазначали, що складено його обережно, але все ж таки твердо виявлено домагання народних заступників. Тепер справу поставлено вже на справдешній ґрунт і ось-ось незабаром має виявитися, чи можливо буде працювати думі.

Наближається момент, що покаже, чи піде тепершній уряд хоч на содом'яну згоду з народом, чи волять далі провадити одверту братовбійчу боротьбу, обороняючи власні інтереси.

Момент це такий, од якого залежить може вся будучина великої держави і певне його нетерпляче дожидаються мільйони російських громадян.

„Истинно-русские“ люди знов вилазять з тих щілин, в які поховалися були потому, як вибори збили з їх пиху і самовпевненія. До Петербургу, як пишуть у газеті „Дума“, звідусюди летять телеграми від „союза русскаго народа“, „общества русских людей“ та ин-

сих таких партій. В телеграмах тих вони „навокільках“ благають уряд не згодуватися на такий „ганебний акт, як амністія“. Одно таке товариство з Кореуни повідомило навіть прем'єра Горемікіна, що коли амністія таки буде та коли уряд скасує кару на смерть, то вони, „русские люди“, глянуть на це як „на образю патриотичних почувань своїх“ і... почнуть знову погромні влаштовувати. І справді то там, то там розпускає невідомо хто відозви та прокламації, щоб бити євреїв та інтелігенцію.

„Истинно-русские“ люди давно аняли вже з себе те покривало, що ним закутувались; і з під покривала того показався не хто инший, як погромщик. Амністія, бачте, „ображає їх патриотичні почування“, скасування кари на горло—теж. І навпаки, розбишацтво, душоубство, грабівництво—так гарно лицюють до патриотичних почувань. Краще не сказав би про їх і ворог, як сказали сами про себе ті „истинно-русские“ люди!

Але не сами вони виявляють свої патриотичні почування: їм помагають як що не з усіх боків, то з одного напевне. Відомо бо з сенаторських ревізій, як поводилася адміністрація за торішніх погромів; відомо, як жандармські „чини“, що управляли погромами, діставали від уряду Віте-Дурново надгороди за свою „патриотичну“ діяльність.

А це газети подають свіжу новину: „союзу русскаго народа“—тому самому, що нахваляється погром зробити—дозволено держати „боевую дружину“ в 3000 чоловіка.

„Истинно-русские“ люди побачили, що той народ, на якого вони раз-у-раз посилались, од їх одкасувся; вони тямлять добре, що їх людо-зненависна діяльність нікому не потрібна, окрім погромщиків вищого коліна, і вони на їх і покладають свої надії. А коли б там зустріли їх неприхильно,—о вони знають, що їм робити!

Німецька приказка говорить: „король тоді тільки самодержавний, коли він творить нашу волю“. Це добре затимили наші „истинно-русские“ люди: вони обстоюють у нас самодержавіє, але тільки до того часу, поки воно їм допомагає. Нехай би їх тільки зрадив тепершній спільник, нехай би він справді схотів робити на добро народові—і тоді вони підуть проти його, бо нема їм гіршого лиха, як добро народу.

Але тепер народ вже добре знає, чи за його інтереси дбають ті воки в овечих шкурах.

Ще раз розвіялись надії у Франції реакції. Не помогла свого часу злочинна справа Дрейфуса, не помогла націоналістична агітація під гаслом помсти Німеччині за помічю „могутньої“ Росії, не помогли й провокаційні способи боротьби з поступом, що їх вживали клерикали за міністерства Рув'є. Останню надію клерикально-реакційні і націоналістичні верстви поклали на криваві події, що скоїлись під час страйку шахтарів. Газети всіх правих партій почали лякати французьку буржуазію соціальною революцією. Одначе дрібне міщанство осталося вірне своїм програмовим точкам. І радикальна партія не тільки не витригла польських місць, а навпаки здобула нові, так що вплив і значіння її в народній раді значно побільшались. Таким робом французькі виборці виявили, що їм до вподоби прийшла внутрішня урядова політика, яка увесь останній час вела боротьбу з ворожим для республіки клерикалізмом і зупиняла небезпечні висупи націоналістів. Але цей факт ще зовсім не вказує на її особливу прихильність до вимог робітників, згуртованих під прапором соціалізму. Французька дрібна буржуазія очевидно вважає корисним для себе республіканський лад державний, жахається клерикалізму і націоналізму, але запевне не менше боїться ґрунтовних економічних реформ. І урядові провідарі виявили це дуже добре в своїх наказах і пів-офіційних газетних статях. Клемансо, якого вважали за вельми „червоного“, сильно зблід, відколи став міністром внутрішніх справ. Це на жаль не перший і не останній приклад такої переміни в поглядах політичних діячів, навіть більш дивих, досить згадати Мільєрана. Бачучи, як люде переміняються, французькі соціалісти намірились на далі більш обережно відноситись до політичних з'язків з буржуазними партіями. Прихильником такої політики з'являється поперед усіх відомий французький соціал-демократ Гед, якого обрано до народної ради.

У державній думі.

(Від власного кореспондента).

З кожним днем буйніше розвивається життя російського парламенту. Як і парламенти західної Європи, він уже має свою праву, ліву і центр.

Права складається з більш-менш

чорносотенних елементів, от-як: старшини, бувші водосні писарі, члени партії правового порядку та де-хто із союзу 17 октября. Центр—значна частина поміркованих з конституційних демократів. Ліва—християнська трудова група, соціал-демократи, більше радикальні к.-демократи і ті християнські депутати, яких „Русск. Государство“ охрестило „безпартійними“.

Права—дуже малосила і числом своїх членів і здібностями,—себ-то розумом та хистом їх. І ватажок, чи як кажуть „лідер“, гр. Гейден з дворни та старшина Ільїн з християн—встигли вже підірвати свій авторитет в очах парламентської більшости. Коли вони говорять, то їх майже не слухають, а оплесками витають тільки зправа тай доля чемности більш.

Зато чудових ораторів виставив центр ліва. К.-демократи: Родічева, Щепкіна, Гредескула, та соціал-демократів зустрічають оплесками, як тільки вони виходять на трибуну. Іх палкі, гарячі і завжди багаті змістом промови підіймають настрої думи, надають гарний настрій і характер її резолюціям.

Намічаються оратори і серед селян, особливо українців. Вони говорять поки що не часто, але завжди просто, коротко, ясно і не без гумору, що робить велике вражіння на думу. Якось чудно поведуться духовні члени. Католіки—ті, як більш культурні, міцно тримаються за привідців польських прогресивних партій. Православні ж священники—ніяк собі місця не знайдуть. Крестьяне до них ворожо відносяться. Інтелігенція теж. Самі ж вони почувують себе ні в сих, ні в тих. Під час дебатів хияються і направо і наліво. Де-які з них, як казали нам селяне, не сміючи виступити з чорносотенними промовами на трибуну, притримують за хвадли тих з сусідів, що пориваються промовляти. По-за парламентом, особливо в домі на Кі-рочній, вони хотіли організувати свою клерикальну групу серед селян. Вони навчали селян, що їм потрібна тільки земля, а волі не треба, бо свободи тільки розвіяють руки злодіям та розбишакам і т. ин. Але сами ж селяне їх осміяли. В кулуарах, де найбільше виявляється життя парламентське і провадиться агітація, їх майже не видно. Боятся снітла критики.

Найкраще почувують себе селяне. Вони чують за собою силу стомили-йонної крестьянської маси і сміливо заявляють, що нам потрібна земля і воля. Правих вони не бояться, а на селян, що пристали до правих партій, дивляться з призирством. З священників—звичайно „правопорядочників“—вони отверто глузують.

Ось картинка

Коло високої постаті якогось купця чи поміщика зібралася невеличка купка піджарих селян-депутатів. Обмірковується національне питання. Пан з піною коло рота гасає про Польщу, що з початку сама вона відділяється, потім других від Росії відірве, а потім і Росію поневолить. „А Финляндія—питаєє нашими потомь і кровью. Она богата потому, что живет под Петербургомъ. И учена она то же потому!“—кричать пан.

Публіка сміється.

— А почему в Петербург так мало школ по сравнению съ Финляндской столицей?—питає хтось купця.

— Да потому, что Петербург на конецъ государства стоитъ.

— Ага, значить слѣдуетъ только перенести Петербургъ на мѣсто Москвы и онъ сейчасъ же поумнѣетъ!..

Пан шось бормоче і помаленьку висотується з гуртка.

Публіка сміється і наздогін йому посилає скілька гострих слів.

В другім кутку „розверз уста“ адається Подолянин. Він про землю гукає:

— Як так можна!—Селянинові нігде з плугом на своїм клаптеві повернутись, а пани позаводили культурні лани, що б ми дивились та в них ро-

зуму навчались, як власні нивки оброблять. Он на Кавказі на таких культурних полях що по тисячі десятин садять дубки. А той дубок виросте за двадцять літ заввишки в чоловіка, а там і зсохне... В інших панів тисячі десятин гуляють під загонами для страусів та оленів. Той страус внесе в рік одно яйце, за котре б я гривеника не дав... І так усюди... Там дубки і страуси, там ананаси, апельсини, а народ з голоду пухне та отроюється дурманом з корою...

Публіка слухає і підхоплює оратора оплесками.

Агітує й права, але зовсім без посліху. Тільки що в парламент ліві внесли проект відповіді на тронну промову. Права вживала всіх способів, щоб хоч відтягти обговорювання відповіді. Вона послала на трибуну Гюверіта і Гейдена і навіть старшину Ільїна, що читав в паперця промову, що відомо написав йому хтось инший. Але їх провалили ті ж самі селяне, що про їх праві говорять, ніби вони не підготовані до роботи в думі. Тепер Ільїн агітує; іконописне лице, борода лопатою і вузький лоб. Говорить з запалом.

— Вѣдь и въ земскихъ собраніяхъ,—каже він,—когда обсуждается какойнибудь хозяйственный проектъ, его раньше разсылають для ознакомленія членамъ. А намъ не позволяютъ даже подумать надъ такимъ важнымъ деломъ государственной важности, какъ тронный адресъ...

— То зовсім инше діло,—закідає йому якийсь депутат з українців, що говорять і агітують тут здебільше по українськи. Там ви можете заздадегид не знати майже нічого про проект. Тутже, в сім проекті адреси, вилежонте, про що наш народ кричав і і кричить роки, цілі десятикі літ. Кожному воно давно відомо. Тай те сказати, що ми ж починаємо тільки обмірковувати його і поки ще прийдемо-можливо буде сто раз передумати. — Чого ж ми не зрікаємося обмірковувати зараз, тільки ви—праві. Не вже ви вважаєте себе за дурніших од нас?... Годі відкладати. Ваші брати, батьки і діти в тюрмах гниють... Народ дожидає від нас слова, як манни небесної. А ми сидимо тут та товчемо воду в ступі через таких ось добродіїв... Ми приїхали сюди не пожитись, не бенкетувати, а робити народне діло. Коли ж ми його не зробимо, то ті десятикі карбованців колом нам у горлі стануть...

— Та й що з ними балакати довго?...—Лунає голос позад Грабовацького, що своїми палкими промовами здобув уже собі чималу популярність. Вони бач нальок собі знайшли... Привикли, щоб на їх шні завсігди їздили, та й тепер раді возити. Он, який гарний вишов поїд ручку з бифтегу. Мабуть чарчину випив... покаже Гр. на селянина, що йшов поїд ручку з якимсь паном.

— Годі забивати нам баки! Маємо ми й свій розум. Поважали ми вас і учились у вас уже досить, поважайте тепер нас і учіться у нас. Во наша свита підпірає всю державу. Ми зуміємо повертись з неї гебнебе „ти“, і вертнети людське „ви“... Киньте своє панування!

Парламентські фракції (відділи) поневоленіх народів склали з себе спілки федералістів і заснували клуб, що буде в тісних зв'язках з позапартійською федеративною спілкою і національними клубами, між иншим з українським політичним клубом: До сеї спілки прилучились навіть польські націоналісти—націонал-демократи.

Першим ділом федеративної фракції було внесення в комісію, що виробляла проект відповіді на тронну промову, ось якої зміни: „Всі народи, що складають російську державу, крено заінтересовані в тому, щоб майбутній демократичний лад забезпечував усім і кожному з них волю

розвиватися духовно і матеріально.

Тим то сім'я знає, що не треба централізації усього законодавства і централізації влади в державі такий великий, такий різноманітний і складний як Россія.

В формі автономії вони вбачають єдине розумне і справедливе розв'язання питання в будучім державнім ладі Росції, що забезпечить її єдність і нерозривність.

Коли в комісії зайшла мова про відому уже заяву поляків, встав українець В. Шемет і нагадав її членам про українські історичні традиції — про переяславський договір і т. ін. Підкреслюючи думку, що тепер треба мати на увазі не історичні традиції і вимогання народів і автономію ставити не на історичний ґрунт, а на ґрунт теперішніх потреб народу, він передіслав усім олімпі, що має наш народ і ті потреби, якими Україна відрізняється від Московщини, Польщі, Грузії і т. ін. і які вимагають, щоб було заведено автономний лад і на Україні.

Комісія цілком погодилася з справедливими домаганнями федералістів і послала — українця, але відмовила внести в проєкт питання про автономію через те, що більшість селян поки що автономію вважають за поділ держав. Треба дочекатися того часу, коли в думі обмірковують національне питання, і селяне докладно з'ясує собі так терміни, щоб і вони голосували не проти, а за справедливі права і вимагання поневолених націй. В. П.

3 газет та журналів.

Мало не в самий день зібрання державної думи, яка для того і скликається, щоб обміркувати і встановити закони, бюрократи своєю властью видали ще один закон — про „забастовки“ сільських робітників. Цей закон має налігати людей і повернути їх в неволю панам.

„Народне Діло“ пише про нього: „Під іменем законів про сільські забастовки встановлено закон, який дасть нові, жорстокі способи спокоювати голодних селян, замучений народ. Завважало, що і старі закони про найми людей на сільські роботи добре обороняють інтереси панів.“

Ті закони дають панів повне право штрафувати робітника за всяку дурницю, навіть за „грубіяństwo“ хазяїнові і повертати собі з плати вдвоє за невяку на роботу; коли робітник покине роботу, то закон дає право вимагати з нього робітника плату за 3 місяці і, окрім того, вернути його до роботи через поліцію. Коли робітник не виконає умов, то йому належить кара, а панам такої карі нема.

Далі газета каже про те, як в законі, наче б умисно популяно так, щоб все, що тільки зроблять селяне, можна було покарати, як забастовку.

На чиновничє розуміння, забастовка буде і тоді, коли збереться юрба, щоб погромити чуже хазяїство, і коли хто зробить якийсь насильство над чоловіком, силоміць залізе до чужої хати або забере щось у другого. І через це насильство над чоловіком або погрози в селі, в економії буде не звичайний злочин, що карється звичайним законом, а якийсь особливий? Чому не досить тут звичайного закону?

Такої плагування паробилли через те, що складаючи новий закон, старий лад збрав всі сили, щоб себе оборонити, щоб сплати панське хазяїнування і чиновницькі порядки.

* З приводу того самого закону про забастовки „Страна“ міркує, що „коли б наші законодавці хоч трохи влізли, як живуть сільські робітникам, а не вдумували свої закони, вважаючи тільки на нарікання та релет хазяїнів, що поводяться з робітниками гірше, ніж з рабами, то вони не видали б такого закону.“

Видозвись, що робітник працює довше ніж від, од 11 до 14 годин на день, газета каже:

Вимагають, щоб робітник працював більше, ніж від або кінц, це така ісеїстичність, така сваволя, якої можна сподіватись в дикій стороні. Не досить того, не раз трап-

На селі.

(Скирський повіт, у Київщині).

Прийшла весна і село оживає. Життя стає повнішим. Селянин починає дивитись веселіше на світ Божий; душу його гріє надія на здобутку праці як в своїм господарстві, так і на заробітки по економіях. — Подумайте самі: свій хліб перемолочений ще до Різдва, (до Нового року у багатьох його і зовсім не стає), мотобла по скарбах, доставка зерна на вокзал, боряків — в дукроварні, — теж відбулися; селянин остається без роботи, і як той ведмідь, завмірає аж до весни. До того ніякої ні книжки, ні газети, ні свіжого чоловіка... Життя нестерпуче... Правда — в кожному селі знайдеться 5 проц. менців, кравців, ткачів, які роботу мають; великочисленна ж решта сидить без всякої роботи, нидіє та сохне, усіма покинута — забута...

До всього того холод, погана харч, особливо в піст, тісні і нездорові мешкання ще гірше побільшують муку та розхитують родинний лад і спокій.

Таке важке становище, в якому довгі місяці пробуває більшість людю сільського стає причиною того, що молода весна застає 75 проц. з усієї

ляється, що хазяїни, наймаючи робітників, договориють їх працювати стільки-то годин на день, а потому приволоють робити довше. Як сперечатися, то нічого не буде, — і остається тільки покинути роботу і йти собі геть. Хіба робітники не мають права це зробити? Чи знали ті, що складали такі закони про забастовки, як доводиться працювати робітникам, чи ні? Через що ж законодавці не оберігають робітників од визиску і оддають їх на поталу хазяїнам?

Далі „Страна“ каже про те, що робітникам не дають при роботі ні доboroго помешкання, ні харчу, що часто їм доводиться терпіти шкоду в здоров'я і калічиться, не мавши лікарської допомоги, і кончає так:

Не будемо говорити про це ще більше, бо гадаємо, що всякий бачить, як погано живеться робітникам на селі і що йому нічим ратуватися. Зловрелля і життя робітників ніщо не боронить од шкоди при роботі; ніяк їм не визволитись од визиску хазяїнів. Єдиний спосіб для них оборонити себе і здобути, щоб можна було жити по людськи і щоб з ними краще поводитись, — то покинути роботу і піти геть, бо іншими способами, законними, нічого не влієш. Начальство, суд та закони тільки для хазяїнів. А тепер бюрократи таке примірували, щоб одібрати від людей і той єдиний спосіб оборонити свої інтереси.

Державна Дума.

Подаємо уступи з деяких промов послів під час обговорювання відповіді на тронну промову.

Пункт про скасування кари на смерть.

Кузьмін-Каравцев (професор воєно-медичної академії) говорить чудову промову з приводу скасування смертної кари, покликаючись на науковий досвід. Він каже, що коли буде розглядатись закон про скасування кари, то тоді можна буде подати тисячу доказів того, що смертної кари не повинно бути (опаски). „Ми доведемо, що коли вбивають людину, то поперше питаєш не „за що вбивають“, а „для чого вбивають“? Для чого треба вшати ну хоч би зрадника? Кара на смерть, се остаток нашої кровожадної німєсти, а що найстрашніш так це те, що зробленого не вернеш. Яка рація вбивати злочинця, коли він понався до рук властей? Може хто скаже: а для чого вбивають на війні? Але ж тут величезна різниця. На війні вбиває ривний рівного, а смертельна кара дозволяє владному вбивати підвладного. Ся думка така проста, така ясна, а отже й досі не порішала свого питання. Ще 30 год назад небіжчик В. Соловйов (россійський письменник) сказав, що кара на смерть противна духові руського народу, та й ось російське письменство толіє сей погляд. Далі професор каже, що смертна кара ніколи ще не відчувалася так тяжко, як в останні часи. Від грудня (декабря) 1905 року й по сьогодні розстріляно й повішено по постанові судів більш як 600 чоловіка. Сила людю, а між тим того, що тільки вчора вбито, сьогодні не вважали б за злочинця. Ті, що обстоюють за смертну кару, говорять: „Перш ніж скасувати кару на смерть, хай прийняття політичні вбивства“. Що ж тут від чого залежить? Де причина? Мені здається, що причина політичних вбивств, се помста за те, що істнує смертна кара.

Пункт у відповіді про скасування смертної кари доповнено, як подає кореспондент „О. Ж.“, що дума сподівається тепер прийняти владю Государя виконання смертних засудів.

Пункт про державну раду.

Кн. Волконський обстоє державну раду і каже, щоб не згадувати у відповіді про те, що рада — се мур між царем та народом. Молоді думі, каже він, не личить повставати проти свого дозрілого товариша.

Граф Гейден такої-ж думки. Не слід нікого чинати й судити — навчавє гр. Гейден, — не слід повставати проти

людности сліпою, слабою на „курочку“. Страшно і боляче стає, коли перед собою ви бачите безмірно довгу низку таких видючих сліпців. Коли ж цей сліпечь поведе вас в хату свою, і ви побачите ті зяндії, серед яких пробувають наші селяне, то ви одразу зрозумієте, який-то на Україні добробут народній, вам ясно також стане, що поступати наперед при таких умовах життя народне не може.

Дивлючись на всі ці шкідливі обставини, в яких живуть люди, може здатися, особливо ж людині, яка не знає села, що село — це стояче якесь болото. Але це неправда; на цьому стоячому болоті також ростуть квіткі, що пнуться у височин, до сонця, на вільне повітря. Тямуша людина знає, що в масі живуть всякі вільнолюбиві думки, але зіймо не виносити вона їх на широкий майдан. Весною ж, коли приходить тепло, та сама „байдужа“ маса зовсім стає вищою, вона виносить ка двір те, що надумала, сидючи довгі ночі і дні, під низькою стелею своєї хати в чотирьох стінах. Вона стає живою силою, яка часто гуртом виступає обороняти свої економічні інтереси.

З весною починається спільна економічна боротьба. Найбільший процент змагань за побільшення заробітної поденної плати випадає на роботі ко-

тих інституцій, що зараз є, не слід сперечатись із-за слів, та забувати про те, як тяжко викоренити ті поняття, до яких люди привчилися. Довго боролися проти „3-го отділення“. Аж ось скасували його, але скасували тільки слово, назвище, а справді 3-те отділення є у нас під назвищем департаменту поліції.

Заболотний — завзятий ворог державної ради; йому бажано, щоб у відповіді цілком було викинуто фразу (слова): „що складається з назначених вельмож та виборних од вищих станів“, щоб означити виразно у відповіді, що державної ради не повинно бути з кого-б вона не складалася.

Кн. Долгоруков — прихильник одної палати і висловлюється проти теперішньої державної ради, що навіть зародком не може бути на другу палату. Він подає тисячу доказів на те, що жадним способом не можна пристати на те, щоб державна рада мала законодавчі права, що вона може істнувати тільки як адміністративна інституція — дорадчим органом при Цареві, як се думає зробити колись Сперанський. Найбільше-ж лихо в тому, що державна рада се — як каже кн. Долгоруков — „місце для свалок“ (складочное место) за для бущих міністрів, що вийдуть в одставку, хоч би й по домаганням думи.

Граф Гейден нагадає про поправку, що міняє увесь сей пункт так, аби дума прохала Царя піднести думку про перегляд закону про державну раду.

Ярдовє повстає проти всього пункту; на його думку усе, що говорить ся у відповіді про державну раду, слід викинути, бо се однаково як-би й вимагати цілковитого скасування державної ради. Рада се не мур між Царем та думою, а товариш думі тай є чутка, що рада буде йти їй на зустріч. У думи немає підстави, щоб скасувати вищу палату.

Котлярєвський каже, що він обстоював би текст комісії, як би справа йшла тільки про теперішній склад ради державної, але питання так постановлено, що справа йде про скасування двопалатної системи, а через те він проти тексту комісії.

Кн. Шаховський поясняє, що справа йде зовсім не про двопалатну систему; це питання — не дію теперішньої думи; розглядати його повинна нова дума, яка буде вибрана на основі нового закону. А тепер питання знялося лише про теперішній склад ради і тому то Шаховський піддержує текст комісії.

Князь Волконський вважає, що не слід тепер говорити в адресі про нездатність державної ради; неясний зміст цього пункту може справді викликати непорозуміння, бо можна подумати, що дума висловилася проти двопалатної системи. Тому-то краще буде той пункт про державну раду зовсім виключити з адреси.

Депутат Заболотний висловився за однопалатну систему. „Державна рада є, була й буде щиро-адміністративна. Ця інституція є старе пиво, до якого скільки хоч додавай дрозжів — воно не випарує. Він не хоче ніяких поправок і просить прийняти текст редакції.“ (П. А-во).

Робочий з Миколаєва говорить: „Ні для кого не таємниця те, що робочі домагаються установчої ради (учредительного собрания) Од імені пролетаріату заявляю, що робочі ривуче протестують не тільки проти державної ради, але й проти усієї відповіді“. Сю заяву стрінули оплесками послаи від робочих, шиканням з правого боку й мертвою тишою — рєшти.

Кутуманов радить означити у відповіді непотрібність другої палати.

ло боряків; жнива та мотобла проценти дають далеко менший.

Кожний знає, що в відносинах між капіталістами-поміщиками і найманими сільськими робітниками немає жодного твердого закону, немає способу, який би лагодив ці відносини та спасає би робітників від нелюдського визиску.

Особливо не церемониться а справно задоволення правдивих домагань робітників, не так „панів“, як всякі „підданки“, люд прибулудий, чужий (чехи, ляхи), зяздрий, нічим не зв'язаний з тим місцем і з людьми, серед яких він живе. В його одно на мислі: бажання рвати і рвати всюди, де-що не добре заховане. Через це і бувають вони такі неохитні що до надбавки заробітної плати, часто, проти волі навіть своїх хазяїв, не хтять поступитися і копейкою з того, що з заробітку робітника повинно онинитись в його кишені, на що роцитоно давно се напорєд.

І от роздратований народ починає боротьбу. Спосіб боротьби той самий, що і по городях, — робітничий страйк (забастовка), де з ідного боку виступає громадський інтерес робочої маси, а з другого — капіталістичні намагання підперти поліцейською та військовою допомогою, — стражниками, козаками, або драгунами. Прєд у цій боротьбі

веде молодь. Треба сказати, що в розумінні і обороні своїх інтересів, від парубків і чоловіків не одстає і жіноцтво в дівочтвом.

Що буває після того, як зітнуться між собою капітал та праця, цих дві ворожих стародавні сили свідчать часто купи пошу та смердючі трупи робочої скотини з ідного боку, з другого ж боку, одвіку пригніченого, — плач та стогін. (Минулого року козаки добре такі похазяївали в наших краях). Можливо, що і зараз стоїмо ми перед дверима таких подій, наслідки котрих будуть ще важчі, за що може поручитись новий „законопроект об уголовной отвѣтственности за забастовки и стачки в сельском быту“, а також і те, що за цей рік розпреділення багатів зосталось таким, яким було і рік минулий. Цей закон, тяжким тягарем лягаючи на шию пригнічених, і без того окривджених, не втихомирить разом з тим і тої класової вороженечі, яка провадиться обома ворогами, а навпаки ще гірше та гірше розпалить її.

Знаки того, що схватка наближається; то там то там вже повзаяються. — І зараз почуєте такі рєчі: — Заівдарма бодай і самому... робити ніхто не стане. Заплати що слід і весь тобі сказ.

І зараз в тій частині скирського

Проти теперішньої ради державної говорять усі промовці.

Гравовєвський (з Київщини) промовляє по російськи й по українськи: „Царь нам сказав, що думу дождіає складна робота. Яка вже там може бути робота, коли рада державна буде стояти на перешкодї. Як без нас вона з'їхалася, так без нас хай і роз'їдеться.“

Острогорський пропонує, щоб у тому місці, де говориться про законодавчі права, було додано, що ніякий налог не можна встановити без згоди думи.

Єзерський пропонує додати у відповіді домагання згоди думи на повичку.

М. М. Ковалєвський схильється до того, щоб залишити державній радї виконавчу владу і складання Височайших указів. Промовець стоїть на тому, щоб у відповіді зазначити домагання повного контролю над бюджетом (державні доходи та видатки). Наслідки суперечок (преній) такі: радикальних поправок не прийнято; поправки Острогорського, Єзерського та частина поправок Ковалєвського прийняті. В пункті про свободу додано, що народ має право подавати пєтіції. Пункт про рівність доповнено словами „без ріжничї полуд“.

Пункт про землю.

Багато часу взяло обговорювання аграрного питання. Темні селяне хотїли було затягти цією справою обговорювання відповіді, висовуючи на перше місце землю, а потім волю. Але намагання їх провалилися. Ті селяне, які промовляли, однаково дом'галися і волі, і землі. Надто гарну промову сказав посол Степанюк; він казав, що селяне зараз на шідесятинні живуть і удержують державу й багатирів. Промовець заклякв думу допомогти убогому народові.

Всього запєсєно до цього пункту 31 поправку. Поляки стояли на тому, щоб питання про землю передано було польському представництву. Від партії к-д Якушкін заявив, що незабаром партія подає в думу на розгляд аграрний закон. Сторонники комісії, що складала відповідь, говорять, що в відповіді порушені тільки головні риси аграрної реформи. Промовці трудящої групи, згоджуючись на відповіді, висловлюються між иншим за те, щоб на місяць було засновано такі комітети, обібрані на основі вселюдного виборчого права, котрі-б в подорожнях розвивалися аграрну реформу. У всім годин вечєра розпочалося голосування, усі поправки відкинуто, окрїє одної: одібрати й переконні землі. Ся поправка приймається більшістю проти семи. Гр. Гейден голосує проти; октябриєт Стахович — за поправку.

Пункт про робоче питання та инш.

Аладїїн повчає робочих про установчу раду (учредительное собрание) і каже, що дума хоче надати робочим можливість взяти свою справу до своїх рук і радить прийняти відповіді.

Мизайличенко каже про боротьбу робочих за волю, вказує на різницю між багатими — капіталістами, та робочими і заявляє, що в установчий радї цілковито буде вирішено робоче питання, як того вимагає соціал-демократична програма. Він радить закїнчати суперечки й здобути скорїш амністію. Робоче питання повстане у свій час.

Коли обговорювався пункт про національності, піп Концевич, посол з Волині, подав поправку, в котрій говорять, що коли б дума прийняла відповіді, як комісія склала, то се значить йде до того, що Россія втерє „своєобравіє“ і навіть ім'я. (Сміх).

Петражицький говорить, що така

заява, єсть не повага до високого зібрання (оплески). Предсідатель питає: чи слід обговорювати попову заяву? Одногласно ухвалено не обговорювати.

Дума одноголосно прийняла редакцію комісії.

До думи вноситься пильно запитання про те, що в часописах було оголошено про те, що департамент поліції підбурював одну частку населення проти другої; для цього була у нього й своя друкарня, одначе головні вивуватці не тільки не покарані, а се їм дано навіть нагороду. В запитанні говориться, чи відомі міністрові внутрішніх справ сі факти і чи зробив він заходи, щоб покарати вивуватців та щоб на далі цього не було. Далі говориться, чи знає міністр про те, що тюрми повнісінькі та що люди сидять, не знаючи за що їх посажено і розпочали вже голодовку.

В 12 годин 46 хв. ночі під 5 мая корр. „О. Ж.“ сповіщає, що більшістю 251 проти 78 у відповіді, на проповіді Шепкина, запєсєно, щоб у військову було заведено основні права і справедливість. Коли обгорювався кінець відповіді, Стахович сказав довгу промову. Він прилучається до повної амністїї, але вимагає суду по політичним вбивствам. Йому гаряче відповідає Родичев: „Винуватець політичних вбивств, каже він, реакціонне (що хоче вернути старовину) правительство. В Россії немає права, немає суду і правди. За останній рік Россія пережила то, чого не пережила під час Батия“. Родичову гаряче заперечував (?) Шраг. Великою більшістю проти кількох чоловіка пропозицію Стаховича відкинуто.

Обговорення адреси.

Після перериву, по радї депутата Олівєнка (чернігів. губ.) дума одногласно постановила не переривати засідання, поки не скінчать обмірковуювати адресу.

Разом з однією на тронну промову дума обговорює земельну справу. Роблять багато поправок. Найголовніша з поправок се те, що слово „селянство“ (крестьянство) рають заміняти словом „хлібороби“, бо селянство, як окремий стан (сословіє) не істнує більше.

Що до додати до проєкту слів, що земельна нужда дуже велика, то сей додаток повинно зробити на основах, які відповідають бажанням місцевих людей.

Пропонують третю поправку. Кажуть, треба згадати в адресі про народну нужду і голод, і по радї депутата Варсавина (з Рязані), прохати дарувати сей рік податки й недоїмки. Депутат Яришкін від імені партії народної свободи заявляє, що сими днями партія подає проєкт закону про землю.

Оратори правої, з гр. Гейдена на чолі, згодуються з тим, щоб землю від приватних власників відібрано, бо, кажуть, державний інтерес повинен переважити інтереси приватних людей. Говорять дуже багато.

Де хто раєв не записували більше ораторів, але по радї Гейдена, що стоєв за свободне, обговорювання справи, на сю пропозицію не згодились.

Говорились так багато, що депутат Племаннікєв завважив, що не треба говорити зайвого і нагадав думі, що треба як найскоріше затвердити адресу, від якої залежить доля арештованих. Щокли тут розмовляють, людей можуть покарати на смерть, сказав він.

Після цього денкі з записаних ораторів не схотїли говорити.

Не вважаючи на те, що постановлено не робити перериву, засідання перервано на 10 хвилин.

повіту, звїтки я пишу, а саме в с. Уліянівці, згорїла скарбова клуня з усім, що в нїй було. Чи був це революційно-анархичний акт, чи випадок, — не сказати, бо з якої причини лучілаєсь пожежа невідомо. Скажем тільки те, що випадок цей вказує добре, яким духом дише село.

Що до питання з землею, то в нашій глухій скирщині, де дуже рїдко натрапите на будаї які сільські організації, — люди торкаються його дуже обережно, не риваються розв'язати його самі і по світають, чекаючи на думу, що вона вже разом з иншими „пекучими питаннями“, в першу голову поришуть і це питання. З двох тільки сіл (Березна і Кошев) не так давно долїтали глухі чутки про аграрні розрухи, про наїзди драгунів...

— А коли вже й дума нас не помірить, то тоді...

І селянин одверне голову вбік і якось загадково і довго подивиться в далечині.

Як же село порішало це питання само для себе, в своїй думці, в своїм серці, куди нема ходу чоловіку сторонньому, — свідчить ота байка, яка ходить тепер скрізь по селах.

„Зібрався пані до царя, думали, гадали, що їм робити тай нарешті казуть йому, цареві б-то:

Після перериву, засідання йде далі.
Частина проекту про земельну справу прийнято одностайно з однією тільки поправкою, що, крім переліченої раніш землі, належить відбирати з примусу і церковну землю.
Частина адреси: про робітничу справу і про освіту, прийнято без поправок.
Далі обговорюють частину адреси, в якій говориться про державний обрахунок приходу і видатків. Сей пункт прийнято в змінній комісії редакції.

Після пригоди з священником Концевичем, професор Ковалевський прохає додати до адреси отсі слова: „Оновлення Росія починає впорядковувати своє життя на основах свободи і самовизнання, як для окремих людей так і для всієї нації; займає й далі між іншими державами становище, яке їй годиться. Найголовніше вона має дбати за незалежність і цілість держави в теперішніх її межах; вона мусить бути в приязних відносинах з усіма державами і забезпечити вільний розвиток усім націям, а надто славянським. Царю, Ваше багання забезпечити народові мир може здійснитись тоді, коли в самій державі зникне колишнє незадоволення і неприязнь, які часто призводили уряд до війни з чужими державами“.

Набоков і інші оратори не згоджуються на таку поправку, бо вона, мовляв, робить адресу слабшою.

Балотировкою сю поправку відкинуто.

Сю частину адреси дума прийшла в редакції комісії.

Дума береться за останній пункт — про амністію.

С початку обговорювання сього пункту запропоновано і прийнято поправку, якими докладно визначено кому саме треба дати амністію.

Постановили, що амністію треба дати за земельні, політичні і релігійні злочини.

Стахович пропонує на прикінці адреси вдатись до народу і сказати, що сподіваються, що політичних убивств більше не буде. Він доложить, що се не значить, що він габьбить сі убивства, а просто він бажає, щоб в оновленій Росії запаував спокій. (Олаески).

Проти Стаховича говорить Родичев. Він каже, що ладен і сам підписатись під словами Стаховича, але ж на його думку не годиться законодавчим зборам, хоч би й не прямо ганяти злочини. Коли ганити убивства, то треба ганити й казнокрадство. Се діло суду. Наше діло — запобігати злочинам, лищучи причини, які ті злочини викликають. В сьому випадкові причина злочинів — збурення народу; збурення викликає протизаконним насильством уряду. Далі оратор виказав усе, що зробив уряд, чим він викликав злочини.

Дума повітала Родичева щиро й бучно.

Бочаров рає додати до адреси, що дума висловлює Цареві свої вірогідданчі чуття.

Набоков каже, що адреса, з програмою майбутньої діяльності думи — не вислови чуття.

Оратори перестали записувати.

Граф Гейден пропонує запитувати кожного члена думи зокрема, чи він за поправки, чи проти, щоб уся Росія знала, хто за, хто проти поправок.

Дума на се не пристає; обидві поправки (вставанням) відкинуто, але дозволено тим, хто захоче, додати писаний додаток за своїм підписом до протоколу засідання, як те робиться в німецькому рейхстагові.

— Купуй у нас землю та давай її мужикам, бо нам життя вже не стало. Мужики бунтуються, не хтять йти на роботу; роблять страйки (забастовки), палять наші добра, руйнують, а купувати землі не хтять, та і грошей не мають.

— По чому ж ви хочете, — питає царь.

— По 300 карб. за десятину.

Царь подумав, подумав трохи та й каже:

— Добре, я куплю, але на всіх вас дам іден-но папірець. А коли ви схочете між собою розділитися, то я його розміняю, але за розмін візьму собі по копійці з карбованця.

— Пани на це пристали. І оце тепер в нас думка така, що скоро будуть роздавати землю! — кажуть селяне.

Всяке знає, що нічого такого не було, що таких важких питань, як питання з землею, так просто і подитячому рішити не можна. Знає це саме й село. Тим часом ці дитяча байка ширяться. Її переказують, з приводу неї йдуть розмови. І коли вдуматись в цю байку, то вона вже не така й дитяча, якою здається з першого погляду. З цієї байки видно, що крестяне викупи казною усієї поміщицької землі вважають за найліпший і правдивіший спосіб задовольнити прав-

Останню частину адреси прийнято одностайно.

В 10 хвилин другої засідання перервано на одну годину.

Після перериву проект адреси читають у третє.

Набоков прочитав усю адресу вже виправлену.

Петражицький кликав усіх до одностє.

Граф Гейден каже, що не може згодитись із адресою. Щоб не порушувати одностє, він вийшов із зали; за ним вийшли Стахович, князь Волконський і ще троє.

Адресу прийнято одностайно.

Набоков рає, щоб голова, два товариші голови і секретарь сповістили Царя про адресу.

Голова каже, що про наслідки засідання не гаючись сповістять Царя.

Державна рада.

Проєкт відповіді державної ради на тронну промову.

Комісія, вибрана від державної ради, вибрала такий проект відповіді на тронну промову.

„Ваше Імператорське Величество, найласкавіший Царю! Оновлена й змінена по волі Вашого Імператорського Величества державна ра а уклінно дякує Вам, Царю, за ласкаве привітне слово Ваше. В сій привітній річі Ваше Величество зволило з високого трону вказати новим законодавчим інституціям той шлях, яким вони, на Вашу гадку, мають йти. Починаючи нині виконувати накази Вашого Величества, державна рада дбатиме за добро вього народу і усі свої сили віддасть на служення дорогій вітчизні.“

Державна рада вірить в ясну будущину оновленої, єдиної, неподільної Росії; вона бажає працювати вкупі з державною думою і надіється, що нові законодавчі інституції, натхнені любовію до рідного краю, поєднаються в спільних змаганнях завести в Росії широку освіту, на підставі загального вчення; поєднаються для міцної охорони прав народу, дарованої йому свободи, для загального розвитку творчих сил країни і для поліпшення добробуту усіх верств людности. Державна рада глибоко перекопана, що коли дати право самим порядкувати собою тим місцевостям, які того права дотепер не мали, коли по справедливості поважати особливості племен і націй нашої величезної вітчизни, то через се повстане з'єднана, добре впорядкована і освічена держава на славу її царям. Велика й незабутня в історії людности та днина, коли за Вашим великодушним приводом Росія почала оновляти і перейшла на путь волі й ладу, на підставі права. Цілі віки при важливіх для держави російської подіях Царь милував арештованих, що зробили який злочин. Вважаючи на невичайну важність теперішніх часів, державна рада, (страшенно обурюючись на злочини, які не перестають коїти люде, захоплені політичною боротьбою), наслідують віддати на Вашу Царську ласку долю людей, котрі хотіли як найшвидше здобути ту жадану волю, (але не важилось а ні на чуже життя, а ні на чуже добро) і переступили межі поставлені законом. Дай Боже Вашому Величеству вік довгий і дай Боже, щоб Вам довелося побачити кохану Росію могутньою і щасливою“.

Обговорення відповіді на тронну промову.

Вечорі четвертого мая державна рада почала обмірковувати проект відповіді на тронну промову, який подала комісія.

діві домагання усіх мало і зовсім безземельних.
Що селяне багато думають над земельним питанням, тому правда, але що вони тільки про землю думають, а про всякі питання другі їм байдуже, — тому чиста брехня. З особливою охотою зазначаємо це найбільше через те, що на видуманій байдужості села до „всїяких других питань“, гнобителі народа хтять поживитись. Та на вряд чи це їм вдасться. При всій своїй нужді село наше не забуває і про інших, що також терплять гнит та кривду, от як поляки та жида. Ясної думки, як саме улаштувати справу з Польщею та з євреями в селян хоч здебільшого й немає, та все ж вони проти цієї б там не було неволі, проти гніту.

Ось що між иншим мені довелось чути не що давно од одного селянина.

— Кажуть люде, — оповідає селянин, — що було вже перше засідання думи, але було без крестян, — засідали на ньому всякі графи, князі, попи то що; і радили про поляків і живід. Після довгої ради рішили так: полякам дати свого короля, а всім жидом, в одному місці дати землю, щоб самі, значить, жили там та працювали. Щоб жили собі, значить, вони окремо, а не так,

Більшість комісії в проєкті відповіді говорить про амністію, але з членів ради багато проти амністії.

Чудово й палко боронив амністію Таганцев.

За амністію стояли: Багалій, Лаппа-Данілевський, Шипов і Вернадський; проти — Самарин, князь Касаткин, Рижковський, Ушаков, єпископ Антоній, Акімов і Гончаров.

Дальше засідання назначено на 5 мая на годину дня.

Вітте висловлює за амністію, тільки за таку, що не викликала б знову революції.

З російського життя.

— Адміністрація приймає свої міри. Вищі власті розіслали тюремним начальникам приказ заборонити в'язням посылати телеграми на ім'я державної думи. Коли б же дума прислала до в'язнів телеграму, то, не отдаючи її кому адресовано, одсилати просто в департамент поліції.

— Відгуки першого мая. Політичні соціальні прислали з Вологди в думу телеграму, в якій прохають звернути увагу на „кровавий бенкет“, який жандармерія встроїла першого мая. Залпани вбивали дітей, сила поранили, вбитих; багато згоріло. Без сумніву, про заколот подбало саме начальство від того, щоб перебити політичних. Губернатор і поліцеймейстер поводились гарно. „Тепер ми в останні облозі“ пишуть соціальні.

З Яти також телеграфують: поліції розгонала публіку в саду, тоді перейшли на човни і серед моря зробили величній мітинг.

— Бойкот „XX вїна“. В Петербурзі професійнальні союзи постановили прилучитись до союзу печатників, який постановив бойкотувати газету „XX вїна“ за те, що вона не згожуютьс дати наборщикам спочивок в неділю.

(К. З.)

— „Вени“ не хотять розгонити. Міністер народної освіти Кауфман в розмові з співробітником газети „Вржевія Вїдомости“, між иншим заявив, що в вищих сферах хочуть, як мога мирніше вести діло, і там сподіваються, що, уступивши де в чому думі, добившись і од неї де-яких уступок, можна буде витворити нарешті такий кабинет міністрів, яким будуть задоволені обидві сторони. На його думку, амністія залежить відком од думи.

— Бюрократи незадоволені. Рада міністрів розглядала проєкт відповіді думи на тронну промову і зосталась дуже незадоволена ним. Домагання думи, щоб земля була примусово викуплена од панів і наділена селянам, здивувало і роздратовало міністрів. Міністри готуютьс до боротьби.

(Вирж. Вїд.)

— „Наша Живан“ подає цікаві відомости, як відносятьс ріжні міністри до амністії. Найбільш вороже проти амністії виступали Стішинський і Коковцев. Вони не вважають можливим дати амністію навіть письменникам, які провинились. Шванебах більш милостивий, він згожуютьс декого й одустити на волю. Горемикин більше мовчить, говорить дуже рідко, але також проти амністії. Звичайно, що обер-прокурор синоду, права рука Побідносцева, не може бути прихильним до амністії. Він рішуче виступає проти неї.

— Як Жандармський офіцер готував проєкт. Чинюник департаменту поліції Макаров зробив доклад міністру внутрішніх справ про те, що начальник жандармського управління в городі Павлограді страшенно агітував за те, щоб зробити єврейський лоєтм; він видавав і розповсюджував прокламації,

як тепер по селах та містечках... Ні, цього не смій! Як то так можна загнати люде в один куток? — так кінчає селянин. — З цього видно, що селяне міркують і над так званим польським і єврейським питанням. Звідки це все людя спадає на думку — трудно сказати, але з цього ясно їдно, що розвиток політичний сякий-такий мають і селяне.

Найбільше в цій думці впевняють вас такі розмови: „ми тепер гражданає“, тепер вертїти нами так як перше вертїли ніхто не посміє“... Такі слова почувете тепер від такого чоловіка, який не то що од суспільних річей та думок, від своїх громадських навіть справ стоїть осторонь.

Як повсюдне з'являє треба зазначити, що з 17-го жовтня (октябрия), з дня, коли оголошено було недовговічно „конституцію“, селянин добре запам'ятав, що він од нині „громадянин“. Такого твердого його перекопання не вярвє в його бодей і тим, що на першім місці, як збереться думка, буде обмірковуватись і рішатись питання про землю, на що так сподівався правительство. Ні, цього одного мало селянинові. Можна сподіватись, — та воно иначе і бути не може, що в своїх законних домаганнях селянин розкоріниться і вшир і вглуб, і вже

в яких закликав бити жидів і інтелігенцію. Він навіть організував чорносотенні вагати. Та з цього докладу вийшло зовсім не те, чого сподівався Макаров. „За щирю й корисну службу“ Будоговський дістав нагороду.

(Р'язь).

— Кронштадському не щастить. Протий народ в Петербурзі страшенно обурений на о. Івана Кронштадського. 2 мая народ дуже побив одного з прихильників „батьошки“, Махайла, який роздавав відозви. І самому Кронштадському попало. Як він пройзвїв по улиці, то народ кидав в карету камінням: побили швидко, але самого не зачепили.

(К. З.)

— Відродження „Сына Отечества“. В Петербурзі вийшла нова газета „Дїло Народа“ під редакцією депутата думи Ульянова. В склад редакції увійшли співробітники газети „Сыт Отечества“. Але газету на перших же кроках покрано. Перший номер конфісковано, а в друкарні зробили трус. Здається нічого протизаконного не знайшли.

(К. З.)

— Готуйтесь до амністії. Союз інженерів звернувся до громадянства й печаті з відозвою почати збирати гроші на політичних і взагалі організувати їм поміч, бо швидко буде амністія і тисячі людей страшенно будуть потрібувати заомоги, поки знову найдуть собі працю.

(К. З.)

З українського життя.

— Телеграма послові з Полтавщини. Уповажнений од писанського хліборобського товариства послав послові А. Ю. Теслі ось яку телеграму: „Промоємо передати чолом державній думі. Бажаємо вам всім волі добути. Помагай Боже! Підбичемо. По згоді громадян писанського хліборобського общества прихильний член (Підпис).“

(Полт.)

— На що це робиться? Не сьогодні-завтра буде амністія, а тим часом адміністрація поводитись так, немов би її байдуже цілком до державної думи. Ось, наприклад, 29 априля генерал-губернатор Давидов звелів, щоб з єлисаветської тюрми другого ж дні вислоно 45 політичних в томську та єнисейську губерній та в якутську область. Політичні вже ніяк не сподівались висилки та ще такої нагальної, що сьогодні про неї сказано, а завтра вже й їд. Послани вони телеграму од усіх міністрів, а де-які ще й окремо поодиночі теж послали. Але відповіді не було ніякої і тільки вже зовсім перед відїздом двом сказано, що їм дозволив міністер зостатись до другого етапу, що йтиме 15 мая. А 42 душі таки пішло в заслання. (О. Н.). І такі ніби на глум раз-у-раз звідусіль приходять звістки про арешти та заслання, що відбуваютьс саме тепер, як у державній думі їде справа про амністію і про громадянську свободу.

— Що це? „Газета Гад. Земства“ пише, що священник з Херсонщини А. Г. Трауцький береться за 300 карбованців вивчити всіх школярів у земських школах гадяцького повіту вгадувати, яка буде погода. Коли ж один хто хоче навчитись, то мусить прислати священикові одного карбованця на марку та на пересялку вьсього, що треба. Спосіб, як угадувати погоду, вгадав сам д. Трауцький.

Краще зробив би д. Трауцький, як би він просто взяв тай написав хоч би в газеті про свій спосіб, коли справді вірять у його, а не загадував присилати йому карбованці.

— Нова книга. В Петербурзі вийшло дуже побільшене видання книги професора М. Грушевського: „Очеркь історії українського народа“. Коштує книга 2 карб. 50 коп.

зараз досить помітно, як забитий його „рабський зрак“ оживає. Наприкінці скажу кілька слів про повітові вибори, що відбулися в Сквирі сього квітня. Обирали посланців до Київ заступників дрібних власників вкупі з великими панами, переважно поляками з двох у частків: Ходорківського і Сквирського.

За день до виборів пани окреме і духовенство собі окреме зробили передиборче зібрання, назначили кандидатів і другого дня обрали всіх тих, кого намітили перше: чотирьох поляків і двох українців не селян і одного священника, бо пан-отці зарані увійшли в згоду з панами, чи як тепер кажуть, — „зробили блок“.

Пани уступили пошам їдно місце, од селян же ні один не попав у виборцішки. Безперечно, що ця пригода тільки збільшить ту глуху ворожнечу, яка давно повстала між панами та мужиками. — Селяне волося мало на голі і не рвали з досади, що їх так ошукали та ще гіршим духом дихають на панів. Ну, але що по тому?! Треба було, як-то кажуть, не довтин гав та навчитись де як справу вести. На виборах цих виявилось, що повесті справу селяне авсім не зуміли; не хватило у них розуму на те. Тепер маркуй, наркай скільки хоч, та

— Кара на смерть. Військовий окружний суд у Єлисаветі судив молодого жінку Х. Ерделевську за те, що хотіла вбити городского. Дїло було так: 26 марта поліція прийшла в квартиру будоговського підданного Янко, щоб в наказу „охранного отдїлення“ зробити трус і заарештувати всіх, хто на той час буде в квартирі. Була там і Ерделевська. Вона сховалася була в другу хату, але за нею пішов городской. Ерделевська стрельнула на його, та не влучила. Тоді хотіла стрельнути ще й на другого городского, та револьвер не стрельнув. Хотіла вона втекти на другі двері, та її піймано.

На суді вона не схотіла оборонятись, сказала тільки, що стріляючи відповідала на насильство насильством.

Суд присудив їй повісити. Ерделевська спокійно вислухала присуд.

(О. Н.)

Андрій Юхимович Тесля,

(посол з Полтавщини).

Селянин із с. Степанівка, полт. губ. і повіту. Скінчив полт. с.-г. школу. Учительство спочатку в Полтаві, а потім в Костянтинграді. За пропаганду серед селянства соціалістичних ідей його вислоно з Полтавщини. Опинився він на Кавказі, в Грузії, де служив короткий час за управляючого скарбових маєтків і здобув чималу популярність серед місцевого пролетаріату. 22 октября року 1905 як амністрований повернувся додому і знову почав „орать власну ниву, рішні перелоги“, за що і обібрано його на посла.

Про теперішню думу каже, що вона народом не уповажнена до „органічної“ роботи і, навіть не можна вважати, що вона викає народні нужди. Покінчивши з питаннями найбільш некудим, як амністія, свобода, виборче право і земельне питання, вона мусить уступити місце новому народному представництву, вибраному на підставі чотирьохчленного виборчого права. Теперішнім представникам народу навіть боявсь одверто висловлювати свої багання. „Поки ви там і зробіте щось, нас тут будуть за сканє в тюрмах гноїти...“ Сам А. Ю. полувив наказ тільки від рідного села — Степанівки, де його добро знали. Тим то на його думку, треба подбать щоб насамперед були „свобода“ заведено, щоб народ же теперішнім його представникам зміг висловити свої погляди.

Земельне питання дума розв'яже тільки на половину — з чїх земель і як організувати державний земельний фонд. Другу половину — скільки заплачуть за землю її хазяїнам і чи треба платити всім, чи тільки деяким, поскільки наділити на душу чи на хату, на вічну власність давати ї чи тільки на довгосрочну аренду — всі ці питання мусять розв'язати місцеві автономні органи.

А. Ю. стоїть за автономію країв взагалі і особливо за автономію України і каже, що автономія перш усього потрібна для улаштування земельного питання. В хозяйнування автономного сїлму поступає вся краєва земля. Ніяких зразкових маєтків не треба лишати в руках поодиноких власників, а коли вони й справді зразкові — треба вкупити їх і передати місцевим районним чи повітовим органам самоуправи. Самий край треба ділити на райони, відповідно тому, яка там земля. Тільки при такому подїлові буде легко улаштувати наділення землею, виробить ту норму десят. надїлу, при якій би людина могла задовольнити потреби в їжі, одежі то що.

нічого вже не pomoже... Справу програно. Але це ще нічого, — тут ошукався більш-менш елемент буржуазний. А от де біда: виборці з волостів, що вибирали депутатів в губернію, поведи діло так, що не добрали цілких двох чоловіка... і з причин чисто формальних ослабили в коначому щотї крестянську партію на два голоси!..

Яка-ж тому причина? — Причин багато. Не останнє місце займає і та, що у нас на посаду члена державної думи дивляться (звичайно не всі) як на річ, з матеріального боку дуже принадну.

— Щастя буде такому-то як попаде в Думу, ото принесе грошества додому... — почувете не рідко од людей.

І виборцішки замість того, щоб виставити всім любих кандидатів, і за них голосувати, дробляться на багату групу і кожна подає голос за свого кандидата, не рідко „свата“, брата, або й просто „милого“ чоловіка, ну і натурально, що справа селянська зводиться ні на що вьсюди.

Таке-то по світу буває.

Сміх і слези тай годі...
Ів. Тутешній.

